

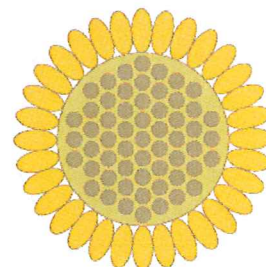
Tandläkare i Haninge och Tyresö

Tillsynsprojekt – ”Giftfri miljö”

Mats Wålinder
2010

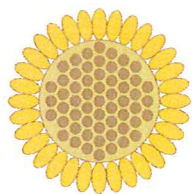
RAPPORT

MILJÖ

**SÖDERTÖRNS
MILJÖ- & HÄLSO-
SKYDDSFÖRBUND**

136 81 Haninge
BESÖKSADRESS
Rudsjöterrassen 3D
TELEFON 08-606 93 00
FAX 08-606 93 01
E-POST
miljokontoret@smohf.se
www.smohf.se

Handläggare:
Mats Wålinder
Tel: 08-606 93 14

TANDLÄKARMOTTAGNINGAR I HANINGE OCH TYRESÖ

Bakgrund

Södertörns miljö- och hälsoskyddsförbund har den lokala tillsynen över tandläkarmottagningar enligt miljöbalken. Enligt förbundets tillsynsplan samt rekommendation från Stockholm vatten ska tandläkarmottagningar inspekteras med ett intervall av ca 5 år. Tillsynsfrekvensen fastställs efter en riskbedömning enligt miljöbalken. Senaste tillsynsbesöket från miljökontoret utfördes år 2005 avseende Haninges mottagningar samt 2003/2004 avseende Tyresös mottagningar.

Syfte

Genomgång av tandläkarmottagningar i Haninge och Tyresö kommuner med särskilt fokus på hantering av amalgam, amalgamavskiljare, kemikalie- och avfallshantering samt egenkontroll. Kontroll att gällande bestämmelser i miljöbalken efterlevs och vid behov meddela krav på åtgärd. Projektet syftar även till att uppnå en likartad tillsynsnivå och kontroll i de båda kommunerna.

Material och metod

Verksamheterna söktes upp via befintligt register (Miljöreda) och företagsregister. Totalt identifierades 23 tandläkarmottagningar i de båda kommunerna (se bilaga för fördelning mellan kommunerna). Tid bokades för inspektionerna genom telefonkontakt. En checklista användes vid inspektionerna för att den skulle bli så likartad som möjligt på samtliga objekt. Efter utförd tillsyn upprättades en skrivelse med råd till varje mottagning att åtgärda uppmärksammade brister. Tillsynen har i stora delar utgått ifrån skriften "Tandvårdens miljöguide" som Miljöförvaltningen i Stockholms stad har tagit fram.

Resultat

Av de 23 tandläkarmottagningar som ingick i projektet inspekterades samtliga. 20 av mottagningar var privata (varav 5 Praktikertjänst AB) och 3 hörde till Folk tandvården. Samtliga mottagningar som inspekterades hade någon typ av brist. Typ av anmärkningar och antal mottagningar som hade anmärkningar sammanfattas i tabell på nästa sida.

Konstaterad brist	Antal mottagningar med konstaterade brister
Diskho eller annan rengöringsplats för utrustning saknade anslutning till amalgamavskiljare	5 (22%)
Drift- och skötselinstruktion saknas för amalgamavskiljare vid unit eller vask	18 (78%)
Amalgamavskiljare töms ej enligt rekommenderat intervall (normalt årligen)	5 (22%)
Brister i kontroll/ rengöring av bufferttank eller sekretkärl	13 (56%)
Daglig desinfektion av amalgamavskiljare vid diskbänk utförs inte	11 (48%)
Vattenlås vid tvättställ m m töms ej regelbundet	11 (48%)
Kemikalier förvarades så att risk fanns att de skulle kunna nå avlopp	1 (4%)
Säkerhetsdatablad saknades för miljö- och hälsofarliga produkter	7 (30%)
Årlig hämtning av farligt avfall sker inte	2 (9%)
Bristfällig märkning av farligt avfall	9 (39%)
Brister i årlig journal/anteckningar för uppkomst av farligt avfall	6 (26%)
Provtagning av unitvatten har inte utförts	18 (78%)
Brister i egenkontroll, avsaknad av skriftliga miljörutiner	13 (56 %)

Kommentar

Amalgam består till ca 50 % av kvicksilver och ca 50 % av en blandning av silver, tenn, koppar och zink. I tandamalgam är kvicksilvret mycket hårt bundet. Vid en tandläkarmottagning förekommer arbetsmoment som kan ge upphov till kvicksilverspridning till avloppsnätet bl a urborrning av amalgamfyllningar samt rengöring av instrument och utrustning. Samtliga besökta mottagningar är anslutna till kommunalt avloppsreningsverk.

Ingen mottagning sätter in nya amalgamfyllningar. Borttagning sker endast av befintliga amalgamfyllningar. Amalgamavskiljare måste vara godkända enligt tysk eller dansk testnorm eller europanorm/svensk standard ISO 11143:2008. Vidare ska det enligt gällande praxis finnas en godkänd amalgamavskiljare vid diskbänk eller annan rengöringsplats för rengöring av amalgamförorenade instrument samt utrustning. Om t ex kontaminerade sugslar, borrar och slangar rengörs i vask utan avskiljare medför det att amalgamrester som finns kvar på utrustningen förs ut i avloppet. Det är inte lämpligt att rengöra utrustning över stolenhetens spottkopp. Vidare får inte diskmaskin/diskdesinfektor etc vara ansluten till amalgamavskiljare då det kan leda till att uppsamlat kvicksilver i avskiljaren förångas eller frigörs till avloppet.

Alla mottagningar har godkända amalgamavskiljare anslutna till de behandlingsstolar där amalgam borttages. Både torra och våta sugsystem förekommer. 5 mottagningar saknade amalgamavskiljare ansluten till vask där amalgamkontaminerad utrustning rengörs. Detta bedöms som mycket anmärkningsvärt då kravet på amalgamavskiljare vid vask/diskbänk har funnits sedan ca 10 år tillbaka.

18 mottagningarna saknade drift- och skötselinstruktioner för amalgamavskiljare vid unit eller diskbänk, vilket är anmärkningsvärt. Det är väsentligt att instruktioner finns på mottagningen även fast ett dentalföretag sköter utbytet av amalgamavskiljaren. I instruktion ges viktig information om bl a rekommenderat tömningsintervall, tömningsförfarande, eventuell larmfunktion, behovet av desinfektionsmedel, rengöring av ev. bufferttank etc och andra skötselfrågor.

Amalgamavskiljare ska tömmas minst en gång per år för att avskiljningseffekten ska säkerställas. Vid 5 mottagningarna tömdes inte avskiljaren årligen.

Bufferttank vid diskbänkavskiljare m m och sekretkärn vid våta sugsystem ska normalt inspekteras invändigt en gång per år och vid behov rengöras. Brister rörande detta noterades vid 13 mottagningar. I flera fall hade mottagningarna ett avtal med en dentalfirma om utbyte av amalgamavskiljare, men mottagningarna visste inte om tjänsten för inspektion och rengöring av tank/kärn ingick i avtalet.

Vid 11 mottagningar utförs inte daglig desinfektion av amalgamavskiljare vid diskbänk. Det är anmärkningsvärt eftersom utebliven desinfektion kan ge bakterietillväxt i amalgamavskiljaren som försämrar amalgamavskiljningen och kan orsaka stopp.

Vattenlås till tvättställ och golvbrunnar belägna i mottagningen ska tömmas regelbundet, minst en gång vartannat år, för att minska risken för spridning av kvicksilver till avloppsnätet. Vid 11 mottagningar utfördes inte regelbunden tömning. I vattenlås kan amalgampartiklar samlas men vanligtvis ser man inte något metalliskt kvicksilver i slammet när låset töms. Det beror på att kvicksilvret kan vara legerat med andra metaller eller att mängden är så liten att den är svår att upptäcka med blotta ögat. Innehållet ska behandlas som farligt avfall eller slås ut i godkänd amalgamavskiljare.

Förvaring av flytande miljö- och hälsofarliga produkter som t ex sugdesinfektion ska ske säkert och inte i närheten av en golvbrunn. Detta med tanken på risken för ett avloppsutsläpp vid ett ev. läckage på behållaren. Förvaringen var överlag tillfredställande utom vid 1 mottagning där åtgärder nu vidtagits.

Säkerhetsdatablad ska enligt föreskrifter finnas för miljö- och hälsofarliga kemikalier. Leverantören är skyldig att tillhandahålla bladen. Bladen ska förvaras lättillgängligt på kliniken. Vid 7 mottagningar saknades säkerhetsdatablad.

Farligt avfall som amalgamavfall, smittförande avfall, fix- och framkallningsvätskor m m ska hämtas regelbundet från mottagningen, normalt 1 gång per år. Detta med stöd av miljöbalkens hänsynsregler och försiktighetsmått vid förvaring. Vid 2 mottagningar har hämtning utförts mer sällan än 1 gång per år.

Behållare för farligt avfall på mottagningen ska vara uppmärkt med "Farligt avfall" samt typ av farligt avfall (på svenska). Vid 9 mottagningar förekom brister i märkningen.

För att kunna säkerställa att farligt avfall hanteras på ett riktigt sätt ska den som driver verksamhet där farligt avfall uppkommer föra anteckningar om:

- den mängd avfall som uppkommer årligen,
- de slag av avfall som uppkommer i verksamheten, och
- de anläggningar som olika slag av avfall transporteras till.

Kravet finns i 43 § i avfallsförordningen (SFS 2001:1063). Anteckningarna ska sparas i minst fem år. Ett sätt att uppfylla föreskriven journalföringsplikt för mottagningarna är att spara kopia på transportdokument samt mottagningskvitto/faktura (med bl a invägda avfallsmängder) från avfallsmottagaren. Många mottagningarna erhöll även motsvarande uppgifter/statistik från det dentala företag som hämtat farligt avfall.

Brister rörande årlig journal/anteckningar konstaterades vid 6 mottagningar.

Provtagning av unitvatten (vatten som används vid behandling/patient sköljning) bör enligt Socialstyrelsen råd utföras minst en gång per år vad avser bakteriehalten (analysparameter: totalantal heterotrofa mikroorganismer). Vid överskridande av gränsvärde ska lämpliga motverkande åtgärder (rengöring och desinfektion) vidtas. Endast 5 mottagningar hade vid något tillfälle senaste åren undersökt bakteriehalten. Inte någon klinik tog prover regelbundet, d v s 1 gång per år. I de allra flesta fall uppgav mottagningarna att provtagning nu skulle starta i enlighet med rekommendationerna.

16 av mottagningarna har övergått till digital röntgen. Detta är mycket positivt eftersom kemikalieförbrukningen minskar och man slipper farligt avfall som förbrukade fix- och framkallningsvätskor samt kasserad röntgenfilm. Framkallningen i övrigt skedde i framkallningsmaskiner. Sköljvatten (små mängder) hålls normalt ut i avlopp medan förbrukade framkallnings och fixeringsvätskor samlas upp i dunkar och hanteras som farligt avfall. Utsläpp av sköljvatten anses vara acceptabelt då det normalt rör sig om låga halter av silver.

Egenkontroll

Egenkontroll är mottagningarnas egna systematiska miljöarbete som t ex ansvarsfördelning och skriftliga rutiner som ska säkerställa att gällande miljöregler uppfylls. 13 mottagningar saknade skriftliga miljörutiner.

Skriftliga miljörutiner ska finnas för bl a skötsel av sugsystemet och amalgamavskiljare, rengöring av amalgamkontaminerad utrustning t ex sugslar, instrument och buffertkärl, byte/spolning av slangar och avloppsrör, tömning av vattenlås samt för kemikalie- och avfallshanteringen (t ex avseende inköp av kemikalier, källsortering/märkning av avfallsbehållare, hantering av transportdokument och användning av godkänd avfallstransportör/mottagare, journalföring av årlig uppkomst av farligt avfall m m). Resultatet av det arbete som rutinerna lett fram till bör dokumenteras liksom ev vidtagna åtgärder.

Praktikertjänst använder ett miljö- och kvalitetssystem som heter Focus som bl a innebär återkommande kontroll av miljöarbetet. Folk tandvården är miljöcertifierade enligt ISO 14001 där såväl interna som externa miljörevisioner genomförs. För privattandläkare varierar stödet i miljöfrågor. Några mottagningar arbetade utifrån Qulan som är ett miljö- och kvalitetssystem upprättat av Preventum AB. Andra uppger att de får stöd i miljöfrågor av privattandläkarförbundet samt dentala företag som t ex Sweden Recycling AB. Några har inte något särskilt stöd i miljö/egenkontroll frågor.

Hantering av rör m m

Information gavs vid inspektionerna om att uttjanta rör och slangar normalt är farligt avfall p g a dess innehåll av amalgamsediment. Vidare gavs information om att vid nedläggning av mottagning eller om avloppsrören ska bytas ut eller saneras (t ex högtrycksspolas) vid pågående verksamhet krävs att en skriftlig anmälan görs till förbundet senast sex veckor innan nedläggning/åtgärd vidtas.

Förslag till fortsatt tillsynsarbete

De meddelade skrivelserna med råd om försiktighetsmått för varje mottagning följs upp via redovisningar och telefonkontakter. Tandläkarmottagningarna besöks därefter i enlighet med gällande tillsynsplan.

Anmälningssärenden röranden ev. nedläggningar och rörsanering/rörbyte handläggs enligt rutin.

FÖRTECKNING ÖVER BESÖKTA MOTTAGNINGARTYRESÖ

- Kristina Jönsson, Vendelsövägen 61
- Thomas Driving, Pärlröksgången 73
- Anders Wallin tandläkarpraktik AB, Pärlröksgången 73
- Sicklapraktiken HB, Västangränd 16
- Orasolv Clinics AB, Västangränd 16
- Folktandvården Stockholms län AB, Bollmoravägen 14
- Tandlaget Trollbäcken/Praktikertjänst AB, Kumla Allé 12
- Tandläkare Johan Ekman/Praktikertjänst AB, Bollmora torg 3

HANINGE

- Brandbergen Tandvård AB, Jungfruns Gata 419
- Handentandvården/Praktikertjänst AB, Handenterminalen 1
- Edward Aldheimer AB, Midgårdsvägen 24
- Folktandvården Stockholms län AB, Klockargatan 17
- Folktandvården Stockholms län AB, Handenterminalen 3
- Distriktstandvården Sverige AB, Hurtigs Torg 2
- Södertörnskliniken Österberg AB, Nynäsvägen 150
- Tandläkare Adeleh Boni AB, Vikingavägen 40
- Issa M-Bonab/Praktikertjänst AB, Bokstigen 2
- Haninge Tandvårdcenter/Praktikertjänst AB, Handenterminalen 4
- Handentandläkarna AB, Nynäsvägen 56 C
- Tandhälsan Västerhaninge AB, Ringvägen 104
- Bo KG Ericson, Ringvägen 104
- Urax Hälsoservice AB, Allévägen 15 D
- Azin tandläkarpraktik, Rörvägen 4